

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Голова приймальної комісії
Рівненського державного
гуманітарного університету

Роман ПАВЕЛЮК
«23» 2024 р.

**ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 012 «ДОШКІЛЬНА ОСВІТА»
для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра
на основі НКР6, НКР7**

Схвалено вченою радою педагогічного факультету
Протокол № 4 від «23» квітня 2024 р.

Голова вченої ради
педагогічного факультету Валерій СІЛКОВ

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол № 2 від «16» квітня 2024 р.

Голова навчально-методичної комісії
педагогічного факультету Наталія ГОРОПАХА

Голова фахової атестаційної комісії Валерій СІЛКОВ

Розробники: Ілона ДИЧКІВСЬКА
Наталія ГОРОПАХА
Ольга КОЗЛЮК

Програма фахового іспиту зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НКР6, НКР7 / І.М.Дичківська, Н.М.Горопаха, О.А.Козлюк. Рівне : РДГУ, 2024. 15 с.

Розробники:

Дичківська І.М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської РДГУ

Горопаха Н.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської РДГУ

Козлюк О.А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської РДГУ

Рецензент:

Онищук І.А., доктор педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

Програма фахового іспиту зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» для вступників на навчання для здобуття ступеня магістра на основі НРК6, НРК7 визначає вимоги до рівня підготовки вступників у межах освітньо-професійної програми бакалавра зі спеціальності 012 Дошкільна освіта, зміст основних професійних компетентностей, критерії оцінки знань вступників, список рекомендованої літератури, інформаційний ресурс.

Розглянуто на засіданні кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І.Поніманської (протокол № 4 від 11.04.2024 р.).

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024 р.

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
ЗМІСТ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ІСПИТУ	7
Дошкільна педагогіка	7
Методики дошкільної освіти	9
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ	11
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	13
ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС	15

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Основною **метою** вступного фахового іспиту є оцінювання знань особи та здатності до опанування освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Завданням вступного фахового іспиту є виявлення рівня професійної компетентності вступників на здобуття ступеня освіти “магістр” у межах освітньо-професійної програми за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта.

Фаховий іспит виявляє основні види компетенцій, які розкривають загальні здатності фахівця в галузі дошкільної освіти з різних сторін освітнього процесу: пізнавально-інтелектуальну, діагностичну, проєктувальну, організаторську, прогностичну, інформаційну, стимулюючу, оцінно-контрольну, аналітичну, психологічну, соціальну, громадянську, комунікативну, рефлексивну, творчу, методичну, дослідницьку компетенцію тощо.

Вимоги до підготовленості вступника:

Суспільно-політична позиція: світогляд та ідейна переконаність; розуміння державної політики в галузі дошкільної освіти й упровадження її в життя; готовність брати участь у суспільному житті колективу; бажання вести виховну роботу; усвідомлення суспільного обов'язку і громадської відповідальності; суспільно-політична активність.

Професійно-педагогічні якості: ставлення до роботи в закладі дошкільної освіти; здатність вільно орієнтуватися в особливостях роботи з різновіковим колективом, володіння педагогічною імпровізацією; прагнення і вміння переборювати труднощі в організації освітнього процесу; інтерес до роботи вихователя; наполегливість у проведенні різних заходів; наявність організаторських здібностей до проведення навчальної, оздоровчої й виховної роботи; товариськість, гнучкість мислення, любов до дітей.

Пізнавальні якості: наукова ерудованість; бажання вдосконалювати свої знання в галузі дошкільної освіти; потреба в самовихованні; прагнення до вивчення передового досвіду у навчально-виховній роботі; вміння планувати роботу; формувати колектив дітей; знання методик організації освітньої роботи з дітьми; вміння формувати зміст і форми роботи з батьками й громадськістю в умовах закладів дошкільної освіти.

Вольові якості, які необхідні вихователю: впевненість у своїх силах і можливостях; дисциплінованість; ініціативність; виконавча дисципліна, організованість; самостійність, зібраність: самовладання; витримка; сміливість у формі виправданого педагогічного ризику; доведення справи до кінця.

Емоційні якості: оптимізм; бадьорість; веселість; невразливість; необурливість; доброзичливість; стриманість; терплячість; розумна довірливість; відносне задоволення успіхами в роботі.

Ставлення до вихованців: любов до дітей; товариськість; вимогливість;

чуйність; тактовність; зацікавлення долею дітей, виражене в педагогічній допомозі, моральній підтримці.

Ставлення до своїх професійних можливостей: критичний погляд на свої знання, вміння, навички, професійну майстерність; вимогливість до якості своєї професійної праці; прагнення систематично підвищувати професійний рівень; почуття відповідальності; нетерпимість до недоліків; новаторство; професійна самоосвіта.

Інформація щодо проведення фахового іспиту:

- допуск до фахового іспиту вступників здійснюється за умови наявності екзаменаційного листка та документа, що засвідчує особу (паспорта, свідоцтва про народження тощо);
- фаховий іспит проводиться згідно з розкладом, складеним приймальною комісією РДГУ;
- фаховий іспит проходить в усній формі;
- вступникам, які беруть участь в усному фаховому іспиті дозволяється мати при собі ручку з чорнилом (пастою);
- вступник отримує тільки один комплект екзаменаційних завдань; заміна завдань не дозволяється;
- вступник має право звернутися до екзаменаторів з проханням щодо уточнення умов завдань;
- під час фахового іспиту не дозволяється порушувати тишу, спілкуватися з іншими вступниками, користуватися електронними, друкованими, рукописними інформаційними джерелами;
- запис відповіді на екзаменаційні завдання здійснюється в аркуші усної відповіді, під якою ставиться підпис вступника та членів екзаменаційної комісії;
- вступники, які не з'явилися на фаховий іспит без поважних причин у визначений розкладом час, до участі у подальших випробуваннях не допускаються; за наявності поважних причин, підтверджених документально, вступники можуть бути допущені до пропущеного вступного випробування з дозволу відповідального секретаря приймальної комісії в межах встановлених термінів та розкладу вступних випробувань;
- перескладання фахового іспиту не дозволяється.

Фаховий іспит проходить в усній формі зі вступником, який має дати відповіді на питання з основних дисциплін циклу професійної підготовки ОПП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 Дошкільна освіта: дошкільної педагогіки та методик дошкільної освіти (теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку, методика ознайомлення дітей дошкільного віку з природою, методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку, методика керівництва зображувальною діяльністю дітей дошкільного віку).

Програма фахового іспиту окреслює зміст основних проблем з названих

вище освітніх компонент освітньої програми, які пропонуються для підготовки вступника до фахового іспиту.

На основі програми фахового іспиту кафедрою дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т.І. Поніманської складаються комплекти білетів, кожен з яких містить питання з різних освітніх компонентів.

Усі питання сформульовані таким чином, щоб вступник міг не лише пригадати і висвітлити відомі йому теоретичні положення педагогічної та методичної науки, але виявити рівень своєї педагогічної компетенції.

Відповідь передбачає як репродуктивну, так і творчу діяльність вступника: розмірковування, доведення своєї думки, виклад матеріалу у вигляді практичних рекомендацій для педагогів, батьків тощо.

Норми часу, відведені на проведення вступних випробувань (відповідно до наказу МОН України) від 27 серпня 2002 року № 450): на проведення консультацій перед вступним випробуванням – 2 години на потік (групу); на проведення вступних випробувань в усній формі – 0,25 год. на одного вступника (кількість членів комісії на потік (групу) вступників не більше трьох осіб).

Порядок оцінювання результатів вступного фахового іспиту.

Оцінювання відповіді вступника на фаховому іспиті здійснюється членами екзаменаційної комісії, призначеної згідно з наказом ректора, за 200-бальною шкалою. Підставою для формування оцінки є правильність, логічність, глибина відповіді, вміння аналізувати проблеми, які стосуються змісту відповіді, виробляти самостійні оцінки та рішення щодо розв'язання таких проблем.

ЗМІСТ ФАХОВОГО ІСПИТУ

Дошкільна педагогіка

Предмет і методи педагогіки. Виховання як суспільне і природне явище. Дошкільна педагогіка як галузь педагогічних знань. Основні поняття (категорії) дошкільної педагогіки.

Джерела дошкільної педагогіки як науки. Філософські засади дошкільної педагогіки. Природничо-наукові основи дошкільної педагогіки. Взаємозв'язок дошкільної педагогіки й дитячої психології.

Особливості педагогічного дослідження в галузі дошкільної педагогіки. Значення передового педагогічного досвіду.

Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання. «Материнська школа» Я.А.Коменського. Ф.Фребель – засновник дитячого садка.

Теорія і практика роботи перших дошкільних закладів в Україні. Перша концепція національного садка в Україні С. Русової.

Концепції дошкільного виховання 90-х років. Закон України «Про дошкільну освіту». Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.

Зарубіжні педагогічні концепції дошкільної освіти.

Система дошкільної освіти в Україні. Сучасний заклад дошкільної освіти. Типи закладів дошкільної освіти. Освітні програми для дітей раннього і дошкільного віку.

Педагогічні кадри для системи дошкільної освіти. Система підготовки фахівців з дошкільної освіти в Україні.

Виховання і розвиток. Основні чинники розвитку особистості. Виховання як провідний фактор розвитку.

Вікова періодизація дошкільного дитинства. Індивідуальні особливості дітей і їх врахування у вихованні. Явища акселерації та раннього вияву обдарованості дітей, врахування їх у вихованні дошкільників.

Розвиток і виховання дітей раннього віку. Особливості періоду раннього дитинства і завдання виховання дітей.

Загальні вимоги до організації життя і виховання дітей раннього віку.

Розвиток і виховання дітей першого року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя в сім'ї та закладі дошкільної освіти.

Розвиток і виховання дітей другого року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя в сім'ї та закладі дошкільної освіти.

Розвиток і виховання дітей третього року життя. Організація життя і виховання дітей першого року життя в сім'ї та закладі дошкільної освіти.

Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку. Значення фізичного, розумового, морального, естетичного, трудового виховання. Необхідність здійснення їх у єдності і взаємозв'язку.

Фізичне виховання дітей дошкільного віку. Завдання і засоби фізичного виховання.

Гігієнічні фактори фізичного розвитку дітей. Режим дня дитини,

педагогічні вимоги до режиму дня.

Завдання і методи формування навичок гігієнічної поведінки в різних вікових групах.

Розумове виховання дітей дошкільного віку. Розумовий розвиток і розумове виховання. Завдання розумового виховання дітей.

Засоби розумового виховання. Роль різних видів діяльності у розумовому вихованні.

Сенсорне виховання і сенсорний розвиток у різних вікових групах.

Моральне виховання дітей дошкільного віку. Моральний розвиток і моральне виховання. Зміст морального виховання.

Завдання морального виховання дітей дошкільного віку. Засоби морального виховання.

Організація практики моральної поведінки дітей у різних видах діяльності.

Виховання вольової поведінки. Попередження негативізмів поведінки.

Дисциплінованість та методи її виховання у дітей дошкільного віку.

Виховання гуманістичної спрямованості поведінки дитини. Розвиток доброти, здатності до співпереживання, милосердя в процесі спілкування з дорослими і дітьми.

Педагогічне керівництво розвитком колективних взаємин дітей. Виховання дружби та взаємодопомоги.

Формування у старших дошкільників уявлень про рід і родовід. Народознавство у роботі з дошкільниками.

Виховання любові до Батьківщини. Ознайомлення з історією України, державними символами, із походженням географічних назв і пам'ятними місцями рідного краю.

Трудове виховання дітей дошкільного віку. Завдання та засоби трудового виховання дітей. Види праці дітей дошкільного віку.

Форми організації трудової діяльності дітей дошкільного віку.

Педагогічні умови трудового виховання дітей у сім'ї і закладі дошкільної освіти.

Ознайомлення дітей з працею дорослих.

Методика організації трудової діяльності дітей у різних вікових групах.

Естетичне виховання дітей дошкільного віку. Естетичний розвиток і естетичне виховання.

Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Засоби та методи естетичного виховання дітей дошкільного віку.

Виховання дітей у грі. Гра як провідний вид діяльності дітей дошкільного віку та як засіб виховання. Розвиток особистості дитини в грі.

Класифікація дитячих ігор.

Виховна й освітня цінність іграшки. Українська народна іграшка. Види іграшок, вимоги до них.

Творчі ігри, їх розвиток та різновиди. Характеристика режисерських, сюжетно-рольових, театралізованих, будівельно-конструкційних ігор.

Зміст, структура, види дидактичних ігор, методика педагогічного керівництва ними у різних вікових групах.

Навчання дітей дошкільного віку. Особливості навчання дітей дошкільного віку. Принципи і типи навчання.

Класифікація методів навчання.

Форми організації навчання.

Види занять за змістом, метою, формою організації, методикою проведення.

Зв'язок закладу дошкільної освіти, сім'ї, школи. Поняття про освітній процес закладу дошкільної освіти і його компоненти. Організація життя дітей у групах дошкільного віку.

Планування освітнього процесу. Вимоги до планування, види і форми планування.

Виховна функція сім'ї. Народні педагогічні традиції сімейного виховання. Батьківський авторитет. Особливості сімейного виховання дошкільників. Сучасні проблеми виховання дітей дошкільного віку в сім'ї. Педагогічна культура батьків. Завдання педагогічної освіти батьків. Форми спільної роботи закладу дошкільної освіти з сім'єю.

Наступність, спадкоємність, перспективність у системі безперервної освіти України. Основні завдання та шляхи забезпечення наступності.

Вступ до школи – якісно новий етап у житті дитини, його особливості. Виховання у дошкільників бажання навчатись у школі.

Готовність дітей до шкільного навчання, її складові. Методика виявлення готовності дитини до школи.

Умови підготовки дітей до школи в сім'ї і закладі дошкільної освіти.

Зміст, методи і прийоми навчання і виховання, організації життя дітей у старшій групі закладу дошкільної освіти і першому класі шестирічок.

Зміст і форми зв'язку закладу дошкільної освіти і Нової української школи.

Методики дошкільної освіти

Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку

Фізичні вправи як основний засіб фізичного виховання дітей. Методика проведення рухливих ігор з дітьми дошкільного віку. Особливості занять з фізичної культури, їх типи, структура, методика проведення з дітьми різних вікових груп. Особливості організації активного відпочинку дітей. Методика використання загальнорозвивальних вправ у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. Методика розвитку основних рухів дітей.

Методика формування елементарних математичних уявлень

Особливості формування уявлень про множину у дітей дошкільного віку. Методика формування уявлень про величину предметів та вимірювання величин. Етапи формування у дітей уявлень про форму предметів та геометричні фігури. Особливості формування кількісних та порядкових

уявлень у дошкільників. Особливості навчання дітей старшого дошкільного віку обчисленню. Методика формування у дітей дошкільного віку уявлень про час.

Методика ознайомлення дітей дошкільного віку з природою

Особливості створення природного розвивального середовища в закладі дошкільної освіти. Наочні методи ознайомлення дітей з природою. Практичні методи ознайомлення з природою. Словесні методи ознайомлення з природою. Розповіді та бесіди про природу, методика їх проведення з дітьми дошкільного віку. Види і типи занять з ознайомлення дітей з природою. Особливості екскурсії та прогулянки як форм організації роботи з ознайомлення з природою в закладі дошкільної освіти.

Методика розвитку мовлення дітей дошкільного віку

Методика розвитку діалогічного мовлення дітей. Методика навчання дітей розповідання та переказування. Методика словникової роботи в закладі дошкільної освіти. Методика формування граматичної будови мови. Методика виховання звукової культури мови. Особливості навчання грамоти в закладі дошкільної освіти.

Методика керівництва зображувальною діяльністю дітей дошкільного віку

Особливості ознайомлення дошкільників з творами образотворчого мистецтва. Методика навчання малюванню в різних вікових групах закладу дошкільної освіти. Методика навчання дітей ліпленню в різних вікових групах закладу дошкільної освіти. Методика навчання дітей аплікації в різних вікових групах закладу дошкільної освіти. Програмові завдання, зміст і методика навчання дітей різним видам конструювання. Форми організації зображувальної діяльності в закладі дошкільної освіти.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Рівень професійної компетентності вступників оцінюється за 200-бальною шкалою.

Виділені такі рівні компетентності.

I рівень – початковий. Відповіді вступника на теоретичні питання елементарні, фрагментарні, зумовлюються початковими уявленнями про сутність психолого-педагогічних та методичних категорій. У відповідях на практичні та творчі завдання вступник не виявляє самостійності, демонструє невміння аналізувати діяльність учасників освітнього процесу, приймати рішення.

II рівень – середній. Вступник володіє певною сукупністю теоретичних знань, практичних умінь, навичок, здатний виконувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання.

III рівень – достатній. Вступник знає істотні ознаки понять, явищ, закономірностей, зв'язків між ними, а також самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, володіє розумовими операціями (аналізом, абстрагуванням, узагальненням тощо), вміє робити висновки, виправляти допущені помилки. Відповідь повна, правильна, логічна, обґрунтована, хоча їй і бракує власних суджень.

IV рівень – високий. Передбачає глибокі знання з педагогіки, психології та методик дошкільної освіти, ерудицію, вміння застосовувати знання творчо, здійснювати зворотній зв'язок у своїй роботі, самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти і відстоювати особисту позицію. Відповідь вступника свідчить про його вміння адекватно оцінити власні здібності, можливості, рівень домагань, психологічні особливості; вибрати найефективніший варіант поведінки в тій чи іншій ситуації; регулювати власні емоційні стани, долати критичні педагогічні ситуації тощо.

**Таблиця відповідності
рівнів компетентності значенням 200-бальної шкали оцінювання
відповідей вступників під час фахового іспиту**

Рівень компетентності	Шкала оцінювання	Національна шкала оцінювання
Початковий відповіді вступника невірні, фрагментарні, демонструють нерозуміння програмового матеріалу в цілому	0-99	незадовільно
Середній відповіді вступника визначаються розумінням окремих аспектів питань програмного матеріалу, але характеризується поверховістю та фрагментарністю, при цьому допускаються окремі неточності у висловленні думки	100-149	задовільно
Достатній відповіді вступника визначаються правильним і глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу, але при цьому допускаються окремі неточності непринципового характеру	150-179	добре
Високий відповіді вступника визначаються глибоким розумінням суті питання програмного матеріалу.	180-200	відмінно

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) / авт. група : О.М.Байєр та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Бенера В.Є., Маліновська Н.В. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей. Київ, 2019.
3. Богуш А.М., Маліновська Н.В. Методика розвитку мовлення і навчання рідної мови дітей раннього віку. Вид. 2-е. Київ, 2019.
4. Богуш А.М., Маліновська Н.В. Перші кроки грамоти : передшкільний вік. Київ, 2013.
5. Вільчковський Е.С., Денисенко Н.Ф. Організація рухового режиму дітей у дошкільних навчальних закладах. Київ, 2008.
6. Виховання дошкільників в праці / за ред. З.Н.Борисової. Київ, 2002.
7. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності / за наук. ред. Т.І.Поніманської, І.М.Дичківської. Рівне, 2012.
8. Здоров'я дитини в садку та родині / упоряд. Н.Шашенок, І.Хміль, О.Лисак. Київ, 2012.
9. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2015.
10. Дичківська І.М., Козлюк О.А., Кузьмук Л.І., Марчук Г.В. Соціальний розвиток дитини : діти п'ятого року життя. Київ, 2017.
11. Дичківська І.М., Козлюк О.А., Кузьмук Л.І., Марчук Г.В. Соціальний розвиток дитини : діти четвертого року життя. Київ, 2019.
12. Історія дошкільної педагогіки / З.Н.Борисова, В.У.Кузьменко. Київ, 2004.
13. Кочерга О.В. Психофізіологія шестирічних першокласників і адаптація до школи. Київ, 2010.
14. Ладивір С.О., Долинна О., Котирло В. та ін. Виховання гуманних почуттів у дітей. Тернопіль, 2010.
15. Методика ознайомлення дітей з природою : хрестоматія / укладач. Н.М.Горопаха. Київ, 2012.
16. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку : форми здобуття, організація і зміст роботи : збір. метод. матер. / авт.-упоряд. : О.П.Долинна, А.П.Бурова, О.В.Низковська, Т.П.Носачова. Тернопіль, 2011.
17. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти / за ред. Г.С.Тарасенко. Київ, 2010.
18. Павелків Р.В., Цигипало О.П. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ, 2013.
19. Поніманська Т.І. Козлюк О.А., Марчук Г.В. Виховання людяності. 2-ге вид. Рівне, 2012.

20. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Київ, 2018.
21. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Київ, 2007.
22. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / наук. кер. О.Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019.
23. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт» / О.О. Андрієтті, О.П. Голубович та ін. Тернопіль, 2018.
24. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О.І. Білан, Л.М. Возна, О.Л. Максименко та ін. Тернопіль, 2017.
25. Про дошкільну освіту : Закон України. Київ, 2001.
26. Про охорону дитинства : Закон України. Київ, 2001.
27. Кузьмук Л.І. та ін. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник. Київ, 2013.
28. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Київ, 2019.
29. Улюкаєва І.Г. Історія дошкільної педагогіки : навч. посіб. Харків : Вид-во «Діса плюс», 2015.
30. Щербаківа К.Й. Методика формування елементів математики. Київ, 2011.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ РЕСУРС

1. www.students.net.ua – український освітній портал для студентства
2. www.school.edu-ua.net – освітній сайт, який представляє в Інтернеті українські навчальні програми, підручники, довідники, методичні посібники
3. www.mon.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки
4. www.nbuv.go.ua – сайт бібліотеки ім. В.Вернадського
5. <http://www.rshu.edu.ua> – офіційний сайт Рівненського державного гуманітарного університету